

Dat de schilderijen aanvankelijk niet te traceren waren kwam waarschijnlijk omdat de Rijksdienst meende dat ze niet uit de kerk van Dwingeloo maar uit die van Coevorden afkomstig waren. Dit misverstand was verklaarbaar, want Rutger van den Boetzelaer was van 1643 tot zijn dood in 1668 Drost van Drenthe en stond te boek als 'Den Hoogh Edel gebooren

Heere tot Batingen ende Entinge Lant Drossard tot Coevorden ende Lantschap Drenthe'. Ook de ambtswoning stond in Coevorden.

Achteraf is het een geluk geweest dat de schilderijen tot 1954 in Houdringe hebben gehangen, anders waren zij zeker tijdens de grote brand in de kerk op 13 augustus 1923 verloren gegaan.

Bron

▪ Smit, R.: Fragmenten uit de Geschiedenis van Dwingeloo

HUISNAMEN IX

HUISNAMEN LIJKEN VAAK OP WAT ZE NIET ZIJN

Hans de Groot

In De Biltse Grift van juni 1999, pagina 22 e.v., vertelde ik u het een en ander over de villa *De Hooiberg* aan de Rubenslaan 16 in Bilthoven. Hoe sterk kan de emotie zijn van een bewoner die na de oorlog zijn huis terugziet. Volslagen uitgewoond en vernield door het gebruik door Duitse en geallieerde militairen. In deze herinnering is de indruk blijven hangen dat alle door de voormalige bewoner, jonkheer Karel Alfred von Steiger, vervaardigde en aangebrachte glas-in-loodvensters ook vernield of verdwenen waren. Naar aanleiding van dit artikel kreeg ik een verrassende reactie van de kleindochter van deze glazenier. Een deel van de glas-in-loodvensters heeft de oorlogstijd wonderlijk genoeg onbeschadigd overleefd. Na verkoop van de villa in 1993 werden deze vensters uit de sponningen gehaald en zijn thans nog in familiebezit in Nijmegen. Jonkheer von Steiger, laatstelijk als majoor gelegerd in de vesting Naarden, had nog een bijzondere hobby; hij beoefende ook de houtsnij kunst. Veel van

door hem bewerkte meubelen worden nu nog met liefde gekoesterd door zijn kleinkinderen. Van zijn hand zijn in de dertiger jaren ook een aantal glas-in-loodramen geplaatst in de Zuiderkapel en een wapentableau in het Malthazerhuis aan de Nieuwegracht nr 14 in Utrecht. De huisnaam *De Hooiberg* is ooit tijdens een schilderbeurt van het pand overgeschilderd en om onverklaarde reden nooit meer teruggekomen. Het huis *De Hooiberg* was de eerste villa die op de Rubenslaan gebouwd werd in 1915 door aannemersbedrijf Van der Sterre. Deze informatie wilde ik u niet onthouden.

In witte letters op een bruin houten paneel siert de huisnaam *l'oustaou* de gevel van de bungalow Soestdijkseweg-Zuid 95 in Bilthoven. Vanaf de straatzijde was de huisnaam kortgeleden niet meer te zien vanwege het hoog opgroeiende groen. Vanuit de tuin echter is wel degelijk te zien dat *l'oustaou* nog in volle glorie op de gevel prijkt. De bewoonster, die ik in de

tuin ontmoette, vertelde mij dat *l'oustaou* in de Provençaalse streektaal staat voor herberg of hotel. In 1967 toen hun nieuwe bungalow naar ontwerp van het architectenbureau Bongers en Vijfvinkel reeds in aanbouw was, verbleef zij met haar inmiddels overleden echtgenoot op vakantie in de Provence in een hotel met de naam *l'oustaou*

Dit bracht hen op het idee hun huis deze naam te geven. Het staat voor gastvrijheid. De architect, die de huisnaam op het bruine houten paneel in de voorgevel moest laten aanbrengen, was enthousiast over deze keuze. Geen letters met grote verticale halen. De huisnaam *l'oustaou* staat inmiddels al weer ruim dertig jaar op de gevel van deze bungalow.

Omstreeks 1917 begon de ontwikkeling van het Oosterpark in het gebied van De Zwarte Heuvels. De lanen in dit nieuwe villapark werden vernoemd naar componisten. Als eerste villa aan de net aangelegde Schubertlaan verrees een statig huis, dat de huisnaam *Huize Woudzang* en het huisnummer 4 kreeg.

Woudzang

De bouwvergunning was op 11 augustus 1919 aangevraagd door Dr. G.W. van Heukelom, c.i., Hoofdingenieur, chef van dienst van Weg en Werken der Nederlandsche Spoorwegen. De heer Van Heukelom had de werkelijk indrukwekkende villa zelf ontworpen. Op de hierbij afgedrukte afbeelding, een kopie van de oorspronkelijke bouwtekening, ziet u de noordgevel van het pand met de hoofdingang onder een centrale topgevel.

De zuidgevel vertoont twee topgevels. In de tijd dat *Huize Woudzang* werd gebouwd verrees in Utrecht in het voormalige park Nieuweroord, thans Moreelsepark, het derde administratiegebouw van de NS. In de volksmond kreeg dit indrukwekkende bakstenen gebouw al snel de naam *De Inktpot*. Het ontwerp van dit bouwwerk was eveneens van de hand van de heer G.W. van Heukelom, die ook de leiding van de bouw kreeg. (Meer gegevens over *Huize Woudzang* en over de architect Van Heukelom kunt u vinden in de uitgave *De Bilt, Geschiedenis en architectuur* door Sabine Broekhoven en Sonja Barends). De naamgeving *Huize Woudzang* had ongetwijfeld te maken met de bosachtige omgeving en de zang der vogelkens. Tot zijn overlijden in 1952 heeft de heer Van Heukelom met zijn familie van dit nog altijd bosachtige en rustige gebied kunnen genieten. Tijdens de volgende vijftien jaren werd de villa bewoond door verschillende families. In 1967 kwam het in bezit van dr. Th. M. Scholten. Deze liet zich inspireren door het oeuvre van Franz Peter Schubert, herdoopte de villa en gaf deze de huisnaam *De Onvoltooide*. De naam van de heer Scholten is nog terug te vinden op een van de gebogen muurtjes, die vroeger de tuiningang omsloten. De villa zelf is helaas in 1999 gesloopt, waardoor ons dorp een zeer bijzonder architectonisch bouwwerk is kwijtgeraakt. Een schrale troost is dat de oorspronkelijke naam van *Huize Woudzang* zal blijven voortleven. In het gebied, omsloten door de Schubertlaan, de Händellaan en de Lassuslaan, zal binnen niet al te lange tijd het project *De Woudsangh* gerealiseerd worden. Het betreft de bouw van een zestal geschakelde luxe villa's naar ontwerp van de Rotterdamse architecten Quist en Wintermans. Verder vallen nog onder dit project een drietal nog te bebouwen percelen. En op een van deze percelen stond tot voor kort de villa *Huize Woudzang/De Onvoltooide*.

Er bestaat een opmerkelijke overeenkomst

in bouwstijl tussen de vroegere villa *Huize Woudzang* en de *Woudkapel* aan de Sweelincklaan nr. 48. Deze overeenkomst is niet toevallig want als architect van de *Woudkapel* trad eveneens dr. G.W. van Heukelom op. U zult de overeenkomst wel herkennen aan de hand van de afbeeldingen van beide gebouwen. In 1924 vroeg de Vrijzinnige Godsdienstige Gemeenschap, Afdeling van de

Woudkapel omstreeks 1934.

Nederlandsche Protestantenbond, de bouwvergunning aan voor deze kapel. De bouw werd uitgevoerd door N.V. Het Spoorwegbouwbedrijf uit Utrecht. Niet helemaal vreemd gezien de achtergrond van de heer Van Heukelom. De naam *Woudkapel* doet vermoeden dat zijn betrokkenheid bij het ontstaan van deze kapel inspirerend heeft gewerkt bij de naamgeving.

Nog even terug naar de Schubertlaan, nu naar nummer 2. Voor de hier gebouwde villa werd in 1959 de bouwvergunning aangevraagd door kolonel L.N. van der Minne. Het ontwerp was van de hand van de architect Charles Quéré. De thans witte villa draagt de vreemde huisnaam *Ompad*. De huidige bewoners blijken tijdens hun langjarige omzwervingen over onze aardbol ook geruime tijd in Zuid-Afrika te hebben gewoond. In de huisnaam *Ompad*, het Zuid-Afrikaanse woord voor omleiding en voor omzwerving, houden zij de herinnering aan hun Zuid-Afrikaanse tijd en aan hun verdere mondiale omzwervingen levend.

In de loop van de jaren zijn er veel huisnamen definitief verdwenen en merendeels ook vergeten. Soms bestaan de betreffende huizen zelfs niet meer. Toch zijn er enkele gevallen waarbij de huisnaam is blijven voortleven. U las zojuist dat de naam van de verdwenen villa *Woudzang* ongetwijfeld de inspiratie is geweest voor de naamgeving van het nieuwe bouwproject. De huisnaam *ENSAH* is blijven voortleven in de naam van de laan die rond 1997 op het terrein van de verdwenen villa is aangelegd, de Ensahlaan. Rond 1900 gaf de villa *ENSAH* haar naam ook al eens aan het *Villapark ENSAH*. Dat omvatte het eerste gedeelte van de Bilderdijklaan (toen Marislaan genoemd), de Tollenslaan en de Hasebroeklaan (toen Mesdaglaan). De villa *ENSAH* werd rond 1900 gebouwd in opdracht van mr. E.J. Ameszhoff, secretaris van De Nederlandsche Centraal Spoorwegmaatschappij. Lang heeft er onduidelijkheid bestaan over de betekenis van de naam *ENSAH*. Nader onderzoek heeft nu uitgewezen dat de huisnaam is opgebouwd uit de voorletters van de namen van de heer Ameszhoff, zijn echtgenote en hun kinderen. De voornamen van de heer Ameszhoff waren Jacob Eduard (vermoedelijk met de roepnaam Eduard), van zijn vrouw Sophia Machteld Frédérique van Hengst, van hun dochters Aнна Emilia Albertine en Ferdinanda (vermoedelijk met de roepnaam Nanda) en van hun zoon Hermanus. Nadat de villa *Ensa* enkele

Villa ENSAH omstreeks 1911.

jaren de huisnaam *Phaedo* (Griekse wijsgeer) had gedragen was een bombardement in 1944 zo desastreus dat de restanten van de eerste villa in Bilthoven-Noord in de jaren kort na de Tweede Wereldoorlog gesloopt moesten worden.

Ruim vijftientig jaar geleden kwam de woning Groen van Prinstererweg 11 te koop te staan. Het pand was nog wel bewoond maar zou na ongeveer een jaar vrij komen. Voor de kopers ging een droomwens in vervulling. Een eigen huis en ook nog dit huis. *Krekwakwou* (precies wat ik wilde). Dit was de huisnaam die de gevel van hun nieuwe huis moest gaan sieren. Het kwam er echter maar niet van. Tot een jaar of vijf na het betrekken van het nieuwe huis een huisvriend vond dat het er nu maar eens van moest komen. Hij besloot zelf een houten huisnaambord te (laten) maken met de naam *Krekwakwou* en dit als verjaarsgeschenk aan te bieden. Werkelijk een zeer gewaardeerd geschenk. Het was een dusdanig opvallende huisnaam dat het bij puzzeltochten regelmatig als oriëntatiepunt werd gebruikt. Dat leidde dan uiteraard prompt tot aanbellen en vragen naar de betekenis van de naam. Tot voor kort was *Krekwakwou* nog te bewonderen op de gevel aan de Groen van Prinstererweg. Inmiddels is het bordje meeverhuisd naar een woning in een van de nieuwe Akkerflats waar het naast de voordeur van nr. 84 een nieuwe plaats heeft gevonden. In deze nieuwe Akkerflats is er nog een woning met een houten huisnaambord. Het is *De Boemerang*, afkomstig van de gevel van de Van Limburg Stirumweg 7. Over de achtergrond van deze huisnaam vertelde ik u al het een en ander in De Biltse Grift nummer 23.

Op de hoek van de Noord-Houtringelaan en de Soestdijkseweg werd in 1928 een villa gebouwd naar ontwerp van de architect Leclercq. Rond 1942 werd dit pand samen met andere panden aan

dezelfde zijde van de Noord-Houtringelaan door de Duitse bezetter gevorderd. De hoekvilla (Noord-Houtringelaan 2) heeft tijdens de oorlog dienst gedaan als Ortskommandantur voor de Duitse bezetter. Zoals gebruikelijk werd het pand na de Duitse capitulatie tijdelijk in gebruik genomen door geallieerde troepen. De sporen hiervan zijn teruggevonden in de kelder tijdens een recent uitgevoerde restauratie. In die periode vond men ook een huisnaambord met de naam *Steenharst*, de Friese benaming voor steenklomp. Mogelijk heeft het pand deze huisnaam gedragen in de periode dat de villa bewoond werd door de oogarts dr. W.H.A. Feenstra. Deze heeft de toenmalige garage in 1971 laten ombouwen tot praktijkruimte. Nadien is de villa jaren naamloos door het leven gegaan tot twee à drie jaar terug. Toen werd het pand gekocht door de huidige bewoners, die de restauratie lieten uitvoeren, waardoor de villa weer grotendeels werd teruggebracht in de staat waarin hij in 1928 werd gebouwd. En... hij kreeg weer een huisnaam. In een Art-Deco-lettertype prijkt sindsdien de naam *De Muis en de Olifant* op de luifel boven de voordeur. Op het eerste gezicht een raadselachtige huisnaam.

De Muis en de Olifant.

Het blijkt dat deze huisnaamkeuze werd geïnspireerd door de verhouding tussen de aangebouwde garage en het huis zelf als die van een muis. De tweede aanleiding was het feit dat de huidige bewoners elkaar kennen als 'de muis' en 'de olifant'. Hierbij afgedrukt vindt u een afbeelding van de langs de Noord Houtringelaan

zijde van de villa, afkomstig uit de oorspronkelijke bouwtekeningen.

Ik blijf nog even in het dierenrijk en beland bij de *Vogelhof*. Deze naam siert al heel lang het huis Steenen Camer 21. Dit was een van de woningen in een blok van acht, waarvoor in 1935 de bouwvergunning werd afgegeven aan N.V. Bredero's Bouwbedrijf te Utrecht. Het ontwerp van dit en het merendeel van de andere woningen in de Steenen Camer was van de hand van de architect F. Spronk. De vergunning werd overigens niet verstrekt voor de bouw van woningen aan de Steenen Camer maar aan de 'Verlengde Waterweg'. De huidige bewoners troffen deze huisnaam, in wit geverfd metaal uitgevoerd, al op de gevel aan toen zij het huis in 1954 betrokken. Aangezien de achtertuin toen een waar vogelparadijs bleek te zijn, zag men geen enkele aanleiding om de naam van de gevel te halen. Bovendien vormde die een goed herkenningspunt voor zoekende bezoekers op de Steenen Camer, want de *Vogelhof* is het enige huis in deze laan met een huisnaam. De vorige bewoner zal ongetwijfeld een groot vogelliefhebber zijn geweest.

Voor de bouw van de door A. Staal ontworpen villa op Blauwkapelseweg nr. 12 vroeg aannemer T. Woudenberg uit Zeist in 1925 een bouwvergunning aan. Tijdens de bouw van de bakstenen gevel werd in de top d.m.v. uitspringende bakstenen een huisnaam ingemetseld. Door verwerking van de bakstenen is deze in de loop der jaren zodanig opgegaan in het omliggende metselwerk dat ik de naam pas bij toeval ontdekte. Het is een huisnaam waarvan de twee componenten elkaar versterken: *Rustvree*. De eerste bewoners van het huis waren blijkbaar zowel aan rust als aan vree toe. De voorlaatste eigenaar, de heer Antony van der Lee, woonde er de laatste jaren samen met zijn huishoudster. Na zijn overlijden bleek testamentair bepaald dat de huishoudster onbeperkt in

rust en vree in het huis mocht blijven wonen. Zo'n 22 jaar geleden vertrok deze dame naar een bejaardenhuis en

konden de huidige bewoners *Rustvree* betrekken.

Hiernaast afgedrukt een afbeelding van de voorzijde van het huis, afkomstig uit de oorspronkelijke bouwtekeningen.

'Het bezit van aardse goederen is maar betrekkelijk'. Dat is de eerste gedachte, die opkomt bij het zien van de huisnaam *Ook dit gaat voorbij* op de gevel van het huis Akker 20. Het vertrouwen, dat er na donkere ook weer lichte tijden komen, blijkt echter de ware achtergrond van deze huisnaamkeuze. De huidige bewoners woonden tijdens de Watersnoodramp van 1953 in 's-Gravendeel, een dorp dat ook haar portie van deze ramp te verwerken kreeg. Een van hun buurtbewoners haalde tijdens deze ellendige periode een schildje met de spreuk *Ook dit gaat voorbij* uit huis te voorschijn en hing het aan de gevel als geestelijke steun voor de omgeving. Ooit beleefden de huidige bewoners nogmaals een moeilijke periode in hun leven, waar de uitdrukking 'ook dit gaat voorbij' een grote steun bleek te zijn. Dit was een meer dan goede aanleiding om *Ook dit gaat voorbij* als huisnaam te kiezen voor hun nieuwe woning in De Bilt. Nog siert het de gevel van Akker 20 maar binnen niet al te lange tijd zal dit huis er weer naamloos bij staan. Dan zal de huisnaam *Ook dit gaat voorbij* opnieuw een gevel van een 's-Gravendeelse woning gaan verfraaien.

Het 'echt thuis zijn' straalt af van de huisnaam *Thuishaven* op de gevel van Bildzigt 18. Een fraai houten schild, waarvan de stijl zich herhaalt in het naamen het huisnummerbord. Een actief leven als scheepsbouwkundige met daarnaast een grote belangstelling voor de watersport vormden een belangrijke aanleiding tot de

keuze van de huisnaam *Thuishaven*.

Ook op het adres Bilderdijklaan 68 prijkt de huisnaam *Thuishaven*. Deze villa werd door G. Boot uit Zeist ontworpen en gebouwd. Op de bouwvergunning, die in 1919 werd verstrekt, stond als extra aantekening "Uw gebouw krijgt als huisnummer 10A aan de Marislaan". Marislaan was de aanvankelijke naam van het eerste deel van de Bilderdijklaan. In 1926 werd Marislaan vervangen door Bilderdijklaan. Voor de huidige bewoners blijkt deze villa ook een echte thuishaven. Toen zij elf jaar geleden dit huis kochten droeg het deze huisnaam al en zo heet het nu nog steeds. Voordien werd het sinds 1934 bewoond door Adrie Schippers, zijn echtgenote en acht kinderen. De huisnaam *Thuishaven* is vermoedelijk in die tijd ontstaan. De combinatie van schippers met thuishavens lijkt vrij logisch. Er is echter meer aan de hand met deze villa. Een zeldzaamheid, die ik in mijn huisnamenpraktijk nog niet ben tegengekomen. Het huis draagt nog een tweede huisnaam en die luidt *Espero (Hoop)*. Deze naam staat nog steeds op de gevel geschilderd maar wordt volledig afgedekt door de huidige huisnaam *Thuishaven*.

Nog even terug naar het wijkje, dat in 1920 de naam *Park Overbosch* kreeg. Vanwege de ligging in het terrein tegenover *Jagtlust* droeg dit oorspronkelijke bosgebied al de naam *Het Overbosch*. Op het huis Parklaan 2 werd mijn aandacht getrokken door een houten huisnaambord. Ik moest de tuin in om te kunnen lezen wat er op stond. *Tylko cicho!* Wat moest ik hiermee? Lang

bleef ik niet met deze vraag zitten, want de voordeur ging open en ik werd gastvrij binnengenoed. De bewoners kochten het in 1934 gebouwde huis in 1968 van de

oude heer Breek. De woning miste veel van het comfort dat in 1968 gewaardeerd werd, dus was een grondige aanpassing van de woning noodzakelijk. De aannemer was echter niet zo'n vlotte en dat veroorzaakte ergernis. De toekomstige bewoners konden dit echter aan dankzij de uitdrukking "tylko cicho". Deze hadden ze opgepakt tijdens een bezoek aan familie in Polen in 1965. In die tijd was er in het communistische Polen al redelijk wat sociale onrust. De eerste secretaris van de communistische partij Wladyslaw Gomulka trachtte dit steeds te bestrijden met de uitdrukking "tylko cicho" ofwel zoiets als "houd je maar kalm". De ervaring met de lakse aannemer bracht de huidige bewoners op het idee hun nieuwe huis te tooien met de nu veelzeggende huisnaam *Tylko cicho!* Het in Nederland uitgezochte huisnaambord werd vervolgens in Polen beschilderd met de huisnaam *Tylko cicho!* en siert sinds 1969 de voorgevel van het huis.

Bronnen:

- Brochure: Bilthoven, Van 'wildernisse' tot villadorp.
- Documentatie m.b.t. bouwplan Woudsangh van Van Rossem Makelaardij o/g, Bilthoven
- Welwillend verstrekte informatie door huidige of vroegere bewoners en (oud)omwonenden en collega-onderzoekers van de Vereniging Historische Kring d'Oude School.
- Archief van de Vereniging Historische Kring d'Oude School: dossiers Wegen, Bouwaanvragen en Huisnamen.
- Gemeentearchief De Bilt, dossiers Bouwaanvragen arch.1.733.21.
- Gemeentearchief De Bilt, dossiers Burgerlijke Stand.
- Gemeentearchief De Bilt, fotoarchief.
- Fotomateriaal van Jan van der Heijden en het archief van de Vereniging Historische Kring d'Oude School.
- Tijdschrift De Biltse Grift, nummer 9
- Broekhoven, Sabine en Sonja Barends, *De Bilt, Geschiedenis en architectuur*, Uitgeverij Kerckebosch, Zeist 1995.